

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 544/2023-57

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED] 1/, [REDACTED],

[REDACTED], [REDACTED] 2/, [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED] 3/, [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED] 4/, [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] 5/, [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED] 6/, [REDACTED], [REDACTED],

[REDACTED] 7/, [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED] 8/, [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] 9/, [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] 10/, [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED] 11/, [REDACTED], [REDACTED],

[REDACTED] 12/, [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] 13/,

[REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] 14/, [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] 15/, [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED] 16/, [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED] 17/, [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] 18/,

[REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] 19/,

[REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] 20/, [REDACTED],

[REDACTED], [REDACTED] 21/, [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], [REDACTED] 22/, [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED] 23/, [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED]

[REDACTED], zastúpených Mgr. Dávidom Štefankom, advokátom, Povožnícka 18, Bratislava, proti uzneseniu Okresného súdu Bratislava I (od 1. júna 2023 Mestského súdu Bratislava IV) sp. zn. 4C/109/2011 zo 16. decembra 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Okresného súdu Bratislava I sp. zn. k. 4C/109/2011 zo 16. decembra 2021 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľov vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ich základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky

a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a ich právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Uznesenie Okresného súdu Bratislava I sp. zn. 4C/109/2011 zo 16. decembra 2021 **z r u š u j e** a **v e c v r a c i a** Mestskému súdu Bratislava IV na ďalšie konanie.

3. Mestský súd Bratislava IV **je p o v i n n ý** sťažovateľom nahradiť trovy konania **492,31 eur** a zaplatiť ich právnemu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 18. februára 2022 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 a 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením okresného súdu sp. zn. 4C/109/2011 zo 16. decembra 2021 vydaným sudcom okresného súdu. Navrhujú tiež napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie. Okrem toho sa domáhajú aj priznania náhrady trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

2. S účinnosťou od 1. júna 2023 nastali viaceré zmeny v organizácii všeobecných súdov, ich príslušnosti a obvodov (tzv. nová súdna mapa). Podľa § 18n ods. 2 písm. d) zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sídlach a obvodoch súdov“) prechádza od 1. júna 2023 výkon súdnictva v ostatných veciach z Okresného súdu Bratislava I na Mestský súd Bratislava IV.

3. Uznesením ústavného súdu č. k. III. ÚS 544/2023-34 z 31. októbra 2023 bola ústavná sťažnosť sťažovateľov 1 až 23 prijatá na ďalšie konanie v časti namietaného porušenia základného práva vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením okresného súdu. Vo zvyšnej časti ústavná sťažnosť sťažovateľov bola odmietnutá. Konanie o ústavnej sťažnosti sťažovateľky 24 [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], bolo zastavené.

II.

Skutkový stav veci a argumentácia sťažovateľov

4. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že uznesením okresného súdu č. k. 4C/109/2011-739 z 19. mája 2021 vydaným vyšším súdnym úradníkom boli sťažovateľom spoločne a nerozdielne priznané trovy konania v celkovej sume 111 203,19 eur, ktoré pozostávali z náhrady za zaplatené

súdne poplatky v sume 2 685 eur, náhrady nákladov súvisiacich s vypracovaním znaleckého posudku v sume 450 eur a trov právneho zastúpenia v sume 108 068,19 eur.

5. Proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka žalovaný (hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava) podal sťažnosť. O sťažnosti žalovaného bolo rozhodnuté napadnutým uznesením sudcu, ktorý zmenil uznesenie vyššieho súdneho úradníka tak, že sťažovateľom boli spoločne a nerozdielne priznané trovy konania v celkovej sume 20 935 eur. Tieto pozostávali z náhrady za zaplatené súdne poplatky v sume 2 685 eur, náhrady nákladov súvisiacich s vypracovaním znaleckého posudku v sume 450 eur a trov právneho zastúpenia v sume 17 800 eur.

6. Sťažovatelia uviedli, že napadnutým uznesením bola svojvoľne uplatnená moderácia podľa § 257 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) napriek výroku IV rozsudku č. k. 4C/109/2011-683 zo 17. septembra 2020, ktorým bola priznaná sťažovateľom spoločne a nerozdielne náhrada trov konania vo výške 100 %. Pri rozhodovaní o trovách konania sa rozhoduje dvojfázovo. V prvej fáze sa rozhoduje o nároku na náhradu trov konania, pričom všeobecný súd nemusí mať k dispozícii prehľad uplatnených trov konania a nemusí sa ani zaoberať tým, že či trovy konania prevyšujú priznanú pohľadávku. Ak v prvej fáze všeobecný súd nevezme do úvahy neprimeranú výšku trov konania a nebude ju moderovať, tak v druhej fáze (rozhodovanie o konkrétnej výške trov konania) už nie je možné prihliadnuť na to, že účelne uplatnené trovy konania sú neprimerane vysoké k pohľadávke. Sudca dospel k nesprávnemu právnemu záveru, že moderáciu podľa § 257 CSP je možné vykonať aj v druhej fáze. Vo vzťahu k dôvodom hodných osobitného zreteľa sťažovatelia poznamenali, že vo väčšine prípadov sem spadajú okolnosti sociálnej situácie strán sporu, čo však nie je prípad žalovaného, ako poznamenal aj sám sudca.

7. V prípade zníženia trov konania podľa § 257 CSP všeobecným súdom musia byť splnené dve podmienky, a to výnimočnosť prípadu a dôvody hodné osobitného zreteľa, pričom tieto sa musia riadne odôvodniť. V tejto veci však neexistovali žiadne výnimočné okolnosti prípadu a ani dôvody hodné osobitného zreteľa, ktoré by odôvodňovali aplikáciu § 257 CSP. Samotná skutočnosť, že účelne vynaložené trovy konania niekoľkonásobne presiahli právoplatne priznanú pohľadávku, nie je dôvodom na ich neodôvodnené zníženie. Sťažovatelia sú toho názoru, že moderácia výšky trov konania bola vykonaná svojvoľne v rozpore so zákonom a výrokom IV rozsudku, odporuje dobrým mravom a je voči nim neprimerane tvrdá. V konečnom dôsledku bola sťažovateľom priznaná náhrada trov konania len vo výške 16 %, čo porušuje ich právo vlastniť majetok.

8. Podľa sťažovateľov ich právna zástupkyňa síce túto vec poznala, keďže už skôr ich zastupovala v konaní o určenie vlastníckeho práva k daným nehnuteľnostiam, v ktorom boli sťažovatelia úspešní, a preto v roku 2003 boli sťažovatelia zapísaní v katastri nehnuteľností ako vlastníci daných nehnuteľností. Následne od roku 2004 preto sťažovatelia podali na okresnom súde viaceré žaloby na vydanie bezdôvodného obohatenia. Po účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z. o niektorých opatreniach pri majetkovoprávnom usporiadaní pozemkov pod stavbami, ktoré prešli z vlastníctva štátu na obce a vyššie územné celky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov bolo na podklade žaloby sťažovateľov vedené konanie na okresnom súde o vydanie náhrady za zriadené zákonné vecné bremeno, ktorého výsledkom bolo vydanie rozsudku a následne aj napadnutého uznesenia. Tieto skutočnosti však nemenia nič na tom, že v priebehu danej veci došlo k vykonaniu úkonov právnej služby, ktorými sa účelne bránili práva sťažovateľov. Sťažovatelia sa niekoľkokrát pokúšali o mimosúdne riešenie veci so žalovaným, s čím nesúhlasil. Keďže so žalovaným nebola možná žiadna dohoda, sťažovatelia boli nútení si svoje nároky

uplatňovať len súdnou cestou. V tejto veci, ktorá trvala takmer 10 rokov, žalovaný preto sám prispel k navyšovaniu trov konania až do tej miery, že niekoľkonásobne prekročili výšku priznaného nároku. Taktiež žalovaný mal možnosť podať odvolanie proti výroku o náhrade trov konania, ktorú však nevyužil.

III.

Vyjadrenia účastníkov konania

9. Mestský súd vo svojom vyjadrení uviedol, že napadnuté uznesenie je riadne odôvodnené a nevykazuje znaky arbitrárnosti, a preto považuje ústavnú sťažnosť sťažovateľov za nedôvodnú.

10. Žalovanému ako zúčastnenej osobe bolo ústavným súdom výzvou z 13. novembra 2023 umožnené vyjadriť sa k ústavnej sťažnosti sťažovateľov, pričom toto procesné oprávnenie zúčastnená osoba nevyužila.

11. V replike z 12. januára 2024 sťažovatelia poznamenali, že mestský súd neuviedol žiadnu relevantnú informáciu týkajúcu sa ich ústavnej sťažnosti alebo napadnutého uznesenia. Konštatovanie mestského súdu o nedôvodnosti ústavnej sťažnosti sťažovateľov nie je ničím podložené, keďže mestský súd svoje tvrdenia nijakým spôsobom nepodložil a ani neodôvodnil.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

12. Súčasťou stabilizovanej judikatúry ústavného súdu je aj doktrína možných zásahov ústavného súdu do rozhodovacej činnosti všeobecných súdov vo veciach patriacich do ich právomoci. Ústavný súd predovšetkým pripomína, že je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) a vo vzťahu k všeobecným súdom nie je prieskumným súdom ani riadnou či mimoriadnou opravnou inštanciou (m. m. I. ÚS 19/02, I. ÚS 31/05). Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

13. Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obdobne aj práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktorú tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonáva (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

14. Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon (IV. ÚS 77/02). Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci.

15. Vychádzajúc aj z doktríny minimalizácie zásahov ústavného súdu do činnosti orgánov verejnej moci (m. m. IV. ÚS 303/04, III. ÚS 770/2016), ústavný súd vo svojej ustálenej judikatúre opakovane pripomína, že rozhodovanie všeobecného súdu o trovách konania ako o integrálnych súčasť súdneho konania je zásadne výsadou všeobecného súdu. V rámci tohto rozhodovania ide vždy o aplikáciu jednoduchého práva. Ústavný súd preto pri posudzovaní problematiky trov konania, t. j. problematiky vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecnými súdmi akcesorickej povahy, postupuje nanajvýš zdržanlivo a k zrušeniu výroku o trovách konania pristupuje iba výnimočne, napr. keď zistí, že došlo k porušeniu práva na súdnu ochranu (spravodlivý proces) extrémnym spôsobom alebo že bolo zasiahnuté aj iné právo (porovnaj m. m. II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011). Inak povedané, problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení aplikovateľného právneho predpisu, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (m. m. I. ÚS 40/2012, I. ÚS 630/2017).

16. Pojem svojvôle možno interpretovať na prípady, keď orgán verejnej moci urobí taký výklad použitej právnej normy, ktorý je v extrémnom rozpore s právom na súdnu a inú právnu ochranu a princípom spravodlivosti, alebo ho urobí v inom než zákonom ustanovenom a v právnom myslení konsenzuálne akceptovanom význame či bez bližších nerozpoznateľných kritérií (I. ÚS 533/2016). O svojvôli (arbitrárnosti) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu orgánom verejnej moci by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (III. ÚS 264/05, ZNaU 100/2005).

17. Ústavný súd sa oboznámil s napadnutým uznesením okresného súdu, aby v kontexte jeho obsahu vyhodnotil obsah námietok prezentovaných sťažovateľmi v ústavnej sťažnosti. Zároveň ústavný súd posúdil zlučiteľnosť obsahu napadnutého uznesenia s limitmi v bode 1 označených článkov ústavy a dohovoru, ktorých porušenie sa namieta. Inými slovami, posudzoval jeho ústavnú udržateľnosť.

18. Z relevantnej časti odôvodnenia napadnutého uznesenia vyplýva, že viaceré úkony právnej služby sudca vyhodnotil za neúčelné a neodôvodnené, čo by boli dôvody na zmenu uznesenia vyššieho súdneho úradníka týkajúcu sa zníženia trov právneho zastúpenia o sumu 17 226,80 eur. Sudca okresného súdu ale dospel k záveru, že priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je potrebné upraviť aj s poukazom na § 257 CSP. Podľa jeho právneho názoru spočíva výnimočnosť spojená s dôvodmi hodnými osobitného zreteľa, ktoré odôvodňujú moderáciu trov konania podľa § 257 CSP, pretože tieto by dosiahli 5,28-násobok výšky právoplatne priznaného nároku (17 800 eur s príslušenstvom). Táto skutočnosť sa sudcovi okresného súdu javila ako veľmi neprimeraná a nespravodlivá napriek tomu, že žalovaný je dostatočne bonitným na úhradu trov konania aj v pôvodnej výške (93 976,39 eur), ale majetkové pomery na strane žalovaného nie sú dôvodom na aplikáciu § 257 CSP.

19. Podľa názoru sudcu je preto možné vykonať moderáciu podľa § 257 CSP v prípade, ak podľa § 262 ods. 1 CSP bolo rozhodnuté meritórnym rozhodnutím, že úspešnej strane sporu patrí náhrada trov konania podľa miery úspechu vo výške 100 %. V opačnom prípade by vôbec nebolo použiteľné ustanovenie § 257 CSP. Dôvody vedúce k moderácii podľa § 257 CSP sa môžu vyskytnúť až v čase, keď už všeobecný súd rozhoduje podľa § 262 ods. 2 CSP. Z tohto dôvodu by to bolo proti zmyslu a účelu moderačného práva všeobecného súdu, ak by v takom prípade nebolo

možné vo výnimočných prípadoch moderovať výšku náhrady trov konania. Ide totiž o taký dôvod, ktorý z povahy veci (pomer výšky trov a vymáhaného nároku) je zrejmy až vo fáze, keď všeobecný súd rozhoduje podľa § 262 ods. 2 CSP. Uplatnením § 257 CSP preto nedôjde k porušeniu výroku IV rozsudku, pretože táto skutočnosť nikdy nezaručuje úspešnej strane sporu právo na priznanie všetkých uplatnených úkonov právnej služby.

20. Súčasná civilná procesnoprávna úprava rozhodovania súdu o trovách konania (§ 151 ods. 5 už dnes neúčinného Občianskeho súdneho poriadku) výslovne nenormuje povinnosť súdu vychádzať pri určovaní výšky náhrady trov právneho zastúpenia z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Popri úspechu v konaní (§ 255 CSP) je ústredným kritériom náhrady trov konania preukázanosť, odôvodnenosť a účelnosť vynaloženia trov konania (§ 251 ods. 1 CSP). Je veľmi nepravdepodobné, aby v tejto veci sťažovatelia vynaložili náklady na právne zastúpenie v sume dosahujúcej takmer 6,5-násobok právoplatne priznanej sumy. Za týchto okolností preto nemožno uprednostniť v právnych predpisoch vyjadrenú predstavu normotvorcu o sume účelných trov za jeden úkon právnej služby, ak je zrejmé, že úspešný účastník vynaložil na účel právneho zastupovania podstatne nižšiu sumu. Striktné zotrvávanie na aplikácii vyhlášky by v takom prípade malo za následok, že suma uložená súdom neúspešnému účastníkovi konania na zaplatenie v prospech úspešného účastníka by už ani nebola náhradou, ale inštitútom, ktorý by sa svojou podstatou približoval bezdôvodnému obohateniu (III. ÚS 114/2017).

21. Sudca preto dospel k záveru, že v tejto veci je primeraná náhrada trov konania sťažovateľom v sume rovnajúcej sa jedennásobku právoplatne priznaného nároku. Ani po moderácii nejde o zanedbateľnú sumu, ktorá je primeraná vzhľadom na dĺžku konania. Zároveň nešlo o právne alebo skutkovo zložitý spor napriek vysokému počtu sťažovateľov. Jednotlivé úkony právnej služby boli vykonané v rámci spoločného zastupovania sťažovateľov a neboli rozsiahle alebo mimoriadne zložené (žaloba mala šesť strán, ostatné písomné podania mali dve až tri strany). Taktiež právnej zástupkyňi bola vec známa, pretože zastupovala žalobcov už pred začatím konania, a nemožno tvrdiť, že by bolo potrebné vec mimoriadne študovať. Pri 31 úkonoch právnej služby uplatnených sťažovateľmi priznaná náhrada trov právneho zastúpenia v sume 17 800 eur zodpovedá približne 575 eur za jeden úkon právnej služby, čo sa sudcovi javilo ako primerané vzhľadom na množstvo, obsah a rozsah vykonaných úkonov právnej služby.

22. Ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že okresný súd neprihliadol na pomer úspechu a neúspechu sťažovateľov v tejto veci (§ 251 ods. 1 CSP), t. j. na pomer medzi žalovaným a priznaným nárokom. V časti o zaplatenie 26 950,14 eur s príslušenstvom (v tejto časti bolo konanie zastavené v zmysle výroku I rozsudku z dôvodu zmeny petitu žaloby vzhľadom na výsledok znaleckého skúmania) nebol totiž žiadnej zo strán sporu priznaný nárok na náhradu trov konania (výrok III rozsudku). Okresný súd túto skutočnosť odôvodnil tým, že žiadna zo strán sporu procesne nezavinila zastavenie konania. K čiastočnému zastaveniu konania došlo na základe vyhotoveného súkromného znaleckého posudku, pričom v čase začatia konania nebol prípustný inštitút súkromného znaleckého posudku. V časti o zaplatenie 17 800 eur s príslušenstvom (výrokom II rozsudku spoločne a nerozdielne priznaná pohľadávka sťažovateľov) bol žalovaný zaviazaný zaplatiť sťažovateľom spoločne a nerozdielne náhradu trov konania vo výške 100 %. Túto mieru úspechu sťažovateľov okresný súd určil vzhľadom na ich „úplný úspech“ v spore.

Z vyžiadaného súdneho spisu okresného súdu vyplýva, že žalovaný nepodal odvolanie do výrokov na náhradu trov konania tak, ako to uviedli aj sťažovatelia.

23. Sudca odôvodnil moderáciu výšky trov konania aj aplikáciou § 257 CSP, keďže by dosiahli 5,28-násobok výšky právoplatne priznaného nároku, čo považoval za neprimerané a nespravodlivé. CSP rozlišuje medzi rozhodovaním o nároku na náhradu trov konania a rozhodovaním o výške náhrady trov konania. O nároku na náhradu trov konania rozhodne aj bez návrhu súd v rozhodnutí, ktorým sa konanie končí (§ 261 ods. 1 CSP). O výške náhrady trov konania rozhodne súd prvej inštalácie v lehote 60 dní po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí, samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník (§ 261 ods. 2 CSP).

24. O nároku na náhradu trov okresný súd rozhodol rozsudkom, ktorý vo všetkých výrokoch nadobudol právoplatnosť 4. novembra 2020. Pri následnom rozhodovaní okresného súdu o konkrétnej výške trov konania už aplikácia ustanovenia § 257 CSP preto neprichádza do úvahy. Uplatnenie § 257 CSP sa totiž spája výlučne s fázou rozhodovania všeobecného súdu o nároku na náhradu trov konania tak, ako to správne konštatovali sťažovatelia (m. m. IV. ÚS 187/2018, IV. ÚS 435/2020, IV. ÚS 492/2020, IV. ÚS 82/2023).

25. Ústavný súd poukazuje na nekonzistentnosť v prístupe okresného súdu, keď ku námietke žalovaného, aby bol pri rozhodovaní o výške trov konania zohľadnený spoluvlastnícky pomer jednotlivých sťažovateľov k nehnuteľnosti (predmetom konania bolo zaplatenie náhrady za zákonné vecné bremeno) a podľa tohto pomeru žalovaného potom zaviazal aj na ich zaplatenie, poznamenal, že nemá inú možnosť, než vychádzať z právoplatného rozsudku. Nárok sťažovateľov okresný súd posúdil ako jeden nárok patriaci spoločne všetkým sťažovateľom. Vo fáze rozhodovania o výške náhrady trov konania sudca preto nemohol posúdiť vzťah žalobcov na účely vyčíslenia trov konania inak, ako vyplýva z výroku IV rozsudku. Ani sám žalovaný počas konania uvedenú otázku nenamietal a namietal ju až vo fáze rozhodovania o výške trov konania.

26. Na druhej strane sudca zjavne nerešpektoval výrok IV rozsudku a arbitrárne (svojoľne) rozhodol o priznaní trov právneho zastúpenia sťažovateľom len vo výške 19,59 %. Je pravdou, že právoplatný výrok o náhrade trov konania nezaručuje úspešnej strane sporu právo na priznanie všetkých uplatnených úkonov právnej služby. Ak všeobecný súd prizná úspešnej strane úkony právnej služby, ich priznaná výška musí zodpovedať právoplatnému výroku o náhrade trov konania. Je preto neprípustné, aby svojim aktivistickým prístupom sudca nahrádzal pasivitu žalovaného (nepodanie odvolania do výrokov o náhrade trov konania).

27. Ústavný súd sa stotožňuje s tvrdením okresného súdu, že CSP výslovne neurčuje povinnosť všeobecného súdu aplikovať vyhlášku. V štádiu rozhodovania o výške náhrady trov konania však zákonná úprava nedáva všeobecnému súdu žiadny priestor na moderáciu rozsahu nároku na náhradu trov konania priznaného v tom čase už právoplatným rozhodnutím.

28. Ústavný súd teda konštatuje, že o výške trov právneho zastúpenia okresný súd rozhodol na podklade ústavne neudržateľnej interpretácie a uplatnenia príslušných ustanovení CSP. Ide o takú závažnú procesnú vadu, ktorá mala vplyv na vecnú správnosť napadnutého uznesenia a z ústavného hľadiska jej intenzita dosahuje neakceptovateľnosť. Sumarizujúc už uvedené závery, ústavný súd rozhodol, že napadnutým uznesením došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

29. Sťažovatelia tiež namietali, že napadnutým uznesením došlo k zásahu do ich základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu. Napadnutým uznesením bolo arbitrárne (svojoľne) rozhodnuté o povinnosti žalovaného zaplatiť sťažovateľom nižšiu výšku trov právneho zastúpenia, než na akú majú nárok na základe právoplatného výroku IV rozsudku, čo nepochybne malo negatívny dopad na ich majetok. Keďže ústavný súd dospel k záveru o porušení procesných práv sťažovateľov, podľa názoru ústavného súdu napadnutým uznesením boli porušené práva sťažovateľov aj podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu (bod 1 výroku tohto nálezu).

30. S ohľadom na uvedené, ako aj vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd rozhodol, že napadnutým uznesením došlo k porušeniu práv sťažovateľov zaručených čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru, bolo potrebné v zmysle čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) rozhodnúť aj o zrušení napadnutého uznesenia a v záujme efektívnej ochrany práv sťažovateľov aj vrátiť vec podľa § 133 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde mestskému súdu, na ktorý s účinnosťou od 1. júna 2023 prešiel výkon súdnictva v predmetnej veci, na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto nálezu).

31. Po zrušení napadnutého uznesenia a vrátení veci na ďalšie konanie bude mestský súd povinný opätovne rozhodnúť o sťažnosti sťažovateľov proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka, pričom bude viazaný právnym názorom ústavného súdu vyjadreným v tomto náleze (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Povinnosťou mestského súdu tak bude založiť jeho opätovné rozhodnutie na spravodlivom vyvážení náhrady trov konania prostredníctvom určenia jej výšky, čo v okolnostiach veci nevyžaduje použitie § 257 CSP rezervovaného v štádiu rozhodovania o nároku na náhradu trov konania, ale možno ho dosiahnuť určením výšky náhrady trov za jednotlivé úkony právnej služby odklonom od mechanického uplatnenia advokátskej tarify (ktorá nie je vykonávacím predpisom k zákonným pravidlám určovania výšky náhrady trov) v prospech dôsledného a okolnostiam veci zodpovedajúceho uplatnenia kritérií ustanovených priamo v relevantných normách CSP.

V.

Trovy konania

32. Základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2022 zodpovedá sume 193,83 eur (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky, ktorým je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2021, ktorá bola vo výške 1 163 eur). Režijný paušál za každý priznaný úkon právnej služby vykonaný v roku 2022 predstavuje 11,63 eur (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky).

33. Ústavný súd uvádza, že právnemu zástupcovi sťažovateľom by patrila náhrada trov konania pred ústavným súdom v celkovej sume 493,10 eur vrátane dane z pridanej hodnoty [ďalej len „DPH“ (ústavný súd považuje za preukázané, že právny zástupca sťažovateľov je platcom DPH)], a to za 2 úkony právnej pomoci vykonané v roku 2022, t. j. prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientami [§ 13a ods. 1 písm. a) vyhlášky] a písomné podanie ústavnej sťažnosti [§ 13a ods. 1 písm. c) vyhlášky], dvakrát paušálnu náhradu hotových výdavkov v roku 2022. Ústavný súd však priznal právnemu zástupcovi sťažovateľky náhradu trov konania pred ústavným

súdom v sume 492,31 eur (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde), t. j. vo výške, ktorú sám uviedol v replike (bod 3 výroku tohto nálezu).

34. Ústavný súd nepriznal sťažovateľom náhrad trov za repliku, keďže v nej neuviedli žiadne nové skutočnosti, ktoré by mali vplyv na rozhodnutie ústavného súdu vo veci samej. Z uvedených dôvodov ústavný súd v tejto časti rozhodol tak, ako to je uvedené v bode 4 výroku tohto nálezu.

35. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je mestský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 CSP) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u ě n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. januára 2024

Robert Šorl
predseda senátu